

INSTITUT DE CIENCIES

(INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS)

MISSATGE ADRESSAT A L'EXCM. SENYOR ALCALDE DE BARCELONA,
DEMANANT LA COOPERACIÓ DE LA CIUTAT PERA LA BIBLIOTECA DE
CATALUNYA

EXCM. SR.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS torna a acudir a la Representació de la Ciutat demanantli nous socors per aquella Biblioteca que, essent una de les primeres necessitats de la nostra cultura, l'INSTITUT ha de considerarne la creació com un de sos primers devers.

Per això anem cercant d'ací y d'allà els elements que calen per dur a cap aquesta obra fonamental de civilització: y en aquest cercar, si'l nostre punt d'arrencada, y'l nostre centre y'l de tot Catalunya, es aquesta ciutat de Barcelona: si a Barcelona es l'INSTITUT y a Barcelona ha d'esser la Biblioteca, tant desitjada, ¿a qui abans que a V. E., que al Ajuntament, que a la Ciutat, ha de demanar l'INSTITUT socors y ajuda?

Que may puga dirse d'aquesta Barcelona nostra que vos regenteu, Excm. Sr., lo que'l Mestre Menéndez Pelayo, en son estudi de «Boscán», ha pogut dir d'aquella Barcelona, per anys y segles impotent en crear per sí una veritable Universitat d'estudis, diu:

«Aquella poderosa y opulenta ciudanía que en tantas cosas rivalizó con las repúblicas italianas y dió tan altos ejemplos de amor patrio, de virtudes cívicas, de resistencia a la

tiranía y de heroico tesón en sus resoluciones, moviendo a asombro a sus mismos enemigos; aquel patriciado mercantil afluente en riqueza y en lujo, no sólo suntuario, sino artístico, no se distinguió nunca por la protección a las letras, que debieron mucho más a los Reyes de la Casa de Aragón, especialmente a D. Pedro IV y a D. Juan I.»

Que may puga dirse semblant cosa de nosaltres: no fos cas que'ns arribessem a donar entenent de que una fatalitat de la terra o de la raça pesa igualment en els temps més distants y més diversos demunt d'aquesta voluntat barcelonina tan necessitada avuy de crèdit y d'exercici.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS no vol creure en aquesta fatalitat, perquè en no creurehi està tota la rahó de la seva existencia; però per combatren l'ombra, en efecte pahorosa, li cal una fè molt gran en la moderna virtut d'aquesta ciutat nostra, li cal l'ilusió al menys d'una nova vocació en ella pel saber del mon; y per sostenir aquesta ilusió quasi no pot atendre sino, y, per tant, atendre molt, a n'aquest floret de joventut que ara hi ha sortit, tan donat a la Ciencia y a l'Estudi.

Donchs en aquesta joventut, lo primer que li cal es aigua per la seva set, llibres pel seu

ARXIVS DE L'INSTITVT DE CIENCIES

afany de saber, una Biblioteca digna d'una ciutat moderna, com Barcelona sembla que vol esser. Si no li donem, els esperits d'aquets joves moriràn en la set o per salvarse hauràn de fugir la patria, desposseintla de l'esperança de renaixença que ells en sí porten, y que, a cada generació pot esser l'última.

A vos, Excm. Sr., a vosaltres prohoms de la ciutat, a tú, ciutat mateixa, te toca veure si't convé córrer aquest risch; y nosaltres venim a fértel present a fí de que may que síes cridada a judici devant l'història, puguis dir que no sabs el perquè de còm t'han anat les coses.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS demana, donchs, al Ajuntament de Barcelona, per la

Biblioteca Nacional Catalana, un socors proporcionat a la grandesa de la Ciutat y a l'altura de l'obra qu'en ella vol arrelarse.

Barcelona y Novembre de 1911.

Miquel A. Fargas, *President de la Secció de Ciencies y President de torn de l'Institut d'Estudis Catalans*; Antoni Rubió y Lluch, *President de la Secció històrica-arqueològica*; Lluís Segalà y Estalella, *Vis-President de la Secció filològica*; Angel Guimerà, *de la Secció filològica*; Joan Maragall, *de la Secció filològica*; Pere Corominas, *de la Secció de Ciencies*; Eugeni d'Ors, *de la Secció de Ciencies y Secretari general de l'Institut*.

PONENCIA SOBRE LA PUBLICACIÓ DE LA «FLORA DE CATALUNYA»

Si volem afirmar la propria nacionalitat ens es indispensable conèixer els elements qu'integren la nostra terra; y pera difusió d'aquests coneixements cal donar la publicitat possible a les investigacions científiques que s'hi refereixen, pera que puguin esser utilitzades per les generacions actuals y futures. Aquestes consideracions deuen repetir-se sovint y més que en lloch a Catalunya, ahont, si may han mancat varons eruditíssims dedicats al conreu de les Ciencies, molts cops els seus treballs s'han perdut per no tenir aquelles en compte. Massa sovint s'ha oblidat a casa nostra que'l benestar d'un país no pot assolirse sense'l desenrotllol simultani de totes les manifestacions de la cultura humana, y això ha fet que les empreses de publicació científica manquessin a cop d'ambient propici. Mentres no s'arribi al punt ditxós en que l'esperit públich s'enlairi a un nivell suficient pera comprendre y afavorir inspiracions d'aquest ordre, la intervenció de l'Estat o de les Corporacions qui desempenyin

les seves funcions, ha d'esser particularment intensa.

Aquests principis, de caràcter general, troben una aplicació molt concreta als estudis científics de la botànica. També aquí molts nobles intents s'han vist fracassar entre nosaltres, y no obstant, be es palesa als ulls de tothom la utilitat, la necessitat d'aquets estudis, pera les altres ciencies, pera les arts, l'industria, el comerç. Essent íntima la relació entre la composició dels terrenys y la producció espontania de les plantes, les investigacions de fitostàtica son sumament interessants pera la geologia. Les ciencies mèdico-farmacèutiques son tributaries de la botànica: sempre y cada dia més, el reyalme vegetal ha proveit de medicaments la terapèutica. La biologia, donada la simplificació y magnitud d'alguns dels elements fonamentals de les plantes, té que acudir al seu estudi, pera deduirne lleys generals, aplicables a escales superiors. L'industria y'l comerç treuen gran partit del reyalme vegetal, aprofri-

tantne fibres textils, substancies aromàtiques, tintories, sacarines, olioses, que fan posar molts milions en circulació, decantant la balança comercial cap aquelles nacions que millor saben aprofitar semblants elements. L'agricultura no té altra base que la rutina o'ls coneixements botànichs, y les arts decoratives troben sovint en elles documentació pera sos motius.

Catalunya té brillantíssima tradició botànica y catalans han sigut els que principalment han conservat y propagat l'afició a n'aquesta ciencia dintre d'Espanya. Formades les ciències a la moderna, a l'escalf de la fermentació intel·lectual del Renaixement, ja en el segle XVI trobem, entre nosaltres, una figura de botànich ben determinada: la de Francisco Micó (n. en 1528), fill de Vich y metge de Barcelona, qui va herborisar a Catalunya y Castella, deixant molts dibuixos de plantes. A n'ell foren dedicades algunes especies.

El segle que podriem dirne d'or de la botànica catalana fou el XVII, omplert tot ell per tres generacions de botànichs, de nom Salvador, Joan Salvador, nat a Calella (n. en 1598), farmacèutich, voltà tota l'Espanya donant a conèixer moltes plantes. Son fill, Jaume Salvador, farmacèutich (n. en 1649), en continues relacions ab savis estrangers, que'l distingien molt, formà un rich Museu d'Historia Natural, que contenia un magnífich herbari, compost de més de 600 plantes vasculares de Catalunya, determinades y recullides per ell, qui anotava en els cartrons les localitats, estacions y habitat de cada una, de moltes plantes espanyoles y paleàrtiques procedents de les seves innumerables excursions per Espanya y l'extranger y de l'intercambi, sumant en conjunt més de cinch mil especies. Aquest herbari, que segons les referencies, havia d'esser preciós pera la historia de la geografia botànica, fou consultat per Colmeiro, a meitats del segle XIX; y encara que posteriorment no se n'ha sapigut res més de concret, se fan gestions pera recullir els restes que'n quedin, ab objecte de conservar-los, no fos sino com a monument històrich. També se deu a Jaume Salvador la fundació

d'un molt notable Jardí botànich, a Sant Joan Despí.

Joseph Salvador (n. en 1683) y Joan Salvador, germans y fills de l'anterior, continuant l'obra del seu pare, recorregueren les Balears, y deixaren munió de manuscrits, tots extraviiats avuy.

Així aquesta època gloriosa de les ciències naturals a la nostra patria, no ofereix encara'l relleu que podria, per no haver publicat els Salvador els fruyts dels seus afanys. Aquí té perfecta aplicació lo que deyem al començar respecte lo sovint que'ls treballs de ciencia pura deixen de donarse a l'impremta per motius econòmichs. Tots els Salvador, malgrat el seu infadigable entusiasme per la botànica, res arribaren a publicar, sens dubte per la desconfiança que'ls inspiraven sos contemporanis com a públich. Mentres així la ciencia s'asfixiava per manca d'ambient propici, la falsa ciencia, la de les obres anomenades de vulgarisació floria poixant: en el mateix període en que aquells botànichs benemèrits no podien editar les seves obres, o sia, desde 1617 a 1722, se publicaren 6 edicions, y posteriorment 5 més de l'obra de Fra Miquel Agustí *Secrets d'Agricultura o casa rústica y pastoril*, llibre sense cap caràcter científich, que donava consells pera tot lo que pogués esser útil a l'agricultor, desde la manera de matar les rates fins als medis de conservar la salut, y que s'adaptava al gust del públich que, de sa lectura, creya poder treuren algun profit.

Joan Minuart (n. en 1693), de Barcelona, fou contemporani de Linneu, ab qui estava ab relació; Miquel Bernades, de Puigcerdà, metge y notable botànich, arribà a preparar la publicació d'una *Flora Hispànica*, ab la descripció de 2.000 plantes y'ls dibuixos corresponents, obra que fou venuda anys després a l'Anglaterra: Altres y altres noms podriem afegir a n'aquesta serie gloriosa, gairebé exclusivament formada per farmacèutichs y metges, que, al mitjansat del segle XVIII, posaren la ciencia patria a una envejable altura, havent alguns d'ells ocupat càrrechs importants y treballat al Jardí Botà-

nich de Madrid, fundat al segle XVI, y en el que's conserven notables manuscrits de tots ells; entre'ls quals no pot deixar de citarse Joseph Quer (n. en 1695), cirugià, qui herborisà per Catalunya y per altres regions espanyoles, pel Nord d'Àfrica, Italia y Mitgdia de França, per haver publicat la primera Flora espanyola, ab grans deficiències, però utilíssima pera la geografia botànica d'Espanya y de Catalunya.

Aquest llarch període, verament brillant, ve seguit, desde'l darrer ters del segle XVIII fins a la meitat del XIX, per una calma descoratjadora, que produí un gran desnivell entre l'avenç de la Botànica dintre d'Espanya y'l de fora; el resultat fou que'ns vejerem invadits. Welkomm donà a llum el *Icones et descriptiones, etc.*, y el *Pusillus plantarum* (1852 y 1859), y seguidament el mateix Welkomm y Lange (1870) el *Prodromus Floræ Hispanicæ*, al que afegien un suplement (1890). La *Fanerogamia de la península ibérica*, publicada per Mariano del Amo (1877) es poch més que una modificació espanyola de l'anterior.

Per aquest temps y posteriorment s'han donat a conèixer les flores de varies regions espanyoles. Així se fa en les obres *Flores de Madrid y de sus alrededores*, per V. Cutanda y Mariano del Amo (1845 y 1861); *Serie imperfecta ó Flora de Aragón*, per Loscos y Pardo (1867) y *Flora de Galicia*, per Merino (1906).

Sobre flora catalana tenim: Colmeiro, *Catálogo de plantas observadas en Cataluña* (1872). Costa, *Introducción a la Flora de Cataluña* (1877). R. Masferrer, *Recuerdos botánicos de Vich* (1877); Barceló, *Flora de las Islas Baleares* (1879); Vayreda, *Plantas notables de Cataluña* (1880); J. Salarich, *Apuntes para escribir la flora de la Plana de Vich* (1877). A la *Real Academia de Ciencias y Artes*, de Barcelona, se conserven l'herbari Bernades y'ls molts notables de Costa y de Trèmols.

De tot lo publicat fins l'hora present, lo que té més aplicació actual es l'obra de A. Cebrià Costa, que ve a esser el còdich vigent en el qual es necessari encara cercar totes les donades referents a la nostra flora. Però aquesta

situació deu cessar. Y cessarà certament ab la publicació de l'obra del Dr. Joan Cadevall *Flora de Catalunya*.

El Dr. Cadevall té creuada Catalunya en totes direccions y en especial les actuals provincies de Barcelona y Girona, de que's pot dir que ha seguit tots els seus recons. Fruit d'aquestes excursions han sigut fins avuy els seus treballs, en els *Anales y Memorias*, de la *Real Sociedad Española de Historia Natural* y les memories de la *Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona* y en el *Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural*. Però la nova obra respon a un plan general vastíssim, porque'l Dr. Cadevall ha comprès ab gran exactitut lo que devia esser avuy una Flora. Encara que li serveix de norma el *Catálogo razonado*, de Cebrià Costa, el modifica essencialment, per la diferent manera de desenrotllarlo. El treball de Costa, encara que de gran mèrit, resulta avuy defectuós y antiquat; ve a esser una llista o enumeració de les plantes conegudes en el seu temps a Catalunya, ab valioses observacions referents a les mateixes, y expressió de les diferents localitats ahont foren trobades per sos respectius autors. Però avuy una Flora deu esser alguna cosa més que això: a més de relacionar les plantes contingudes en les publicacions anteriors, ab les rectificacions consegüents y les posteriorment descobertes, deu contenir la descripció de les families, gèneros, especies y varietats; deu analisar les etimologies dels noms tècnichs y, en lo possible, donar a conèixer els noms vulgars; acompanyar tot això d'una concisa expressió de les principals aplicacions de les especies útils, y, sobre tot, completar el text ab la fidel reproducció gràfica de les especies descrites, en especial aquelles que sien peculiars del nostre país.

L'obra del senyor Cadevall té en compte tots aquests punts de vista y's referirà a totes les especies trobades fins avuy a Catalunya, entre les *Fanerògames* y *Criptògames* vasculares, comprobades en sa immensa majoria pel mateix autor. La seva labor no pot anome-

narse completa, naturalment: li manca recòrrer a l'autor bona part de les províncies de Tarragona y Lleida, en les quals hi ha indrets no visitats encara per cap naturalista. Però vers l'ideal definitiu d'una Flora completa, s'haurà donat ab aquesta publicació un pas de gegant. Feina de l'Institut serà, y ben dintre de la seva missió promoure y ajudar ulteriors estudis fins que l'ideal sia assolit.

Per totes aquestes rahons, creuen els abaix firmats que l'Institut de Ciències deu emprendre la publicació de l'obra, sobre la qual se'ns ha encarregat informe. Donada l'extensió y mena d'ella, serà ventatjós que l'Institut la vagi publicant, sense precipitació, però també sense interrupcions, en forma de fascicles, més o menys extensos, segons l'aportació de l'original. Pera la documentació de les parts filològica y etimològica de l'obra, creuen els firmants, d'acord ab el Sr. Cadevall, que es del més gran interès la col·laboració del entès filòleg y botànich de Terrassa, D. Angel Sallent, ja habituat en la col·laboració ab el Sr. Cadevall. Per últim, l'il·lustració de l'obra, aspecte del qual hem remarcat abans l'importància, po-

drà compondres de dos elements: gravats en negre, reproduint les espècies generalment conegudes, y gravats en color, tirats sobre làmina apart, de l'execució dels quals pot encarregar-se l'artista de Terrassa Sr. Viver, també avesat a la col·laboració ab el Sr. Cadevall, y que podrà treballar baix la directa inspiració del mateix, cosa gaire bé indispensable en aquest llinatge de documentació gràfica.

Publicant la *Flora de Catalunya* del Dr. Cadevall, creuen els ponents que l'Institut de Ciències prestarà un grat servey a l'obra de la cultura patria, y adhuch pot prestarlo a la prosperitat material del nostre país. Cal interrompre la nefasta tradició de que l'esforç del nostres aciensats resti inèdit, y, per consegüent inútil. Cal emancipar la nostra producció intel·lectual de l'intervenció estrangera, que havem vist manifestarse, en matèria botànica, desde'l mitjansar del segle darrer. Cal fer que'l nostre país aprengui a conèixer les riqueses que posseeix y que demà podran obrir camps magnífichs a la seva activitat espiritual y a la seva activitat econòmica també.—
Joseph M.ª Bofill y Pichot. Eugeni d'Ors.